

LAKI ILDIKÓ¹: LÁTLELET A KÖNYVTÁRAK VILÁGÁBÓL Könyvek és könyvek. Mit hozott a COVID a könyvtárakra? Könyvtári kutatás és helyzetértékelés a COVID után²

Az elmúlt időszak legfontosabb társadalmi kérdései közé ékelődött be a COVID és az azzal való küzdelem. A hazai oktatási és szociális intézmények mellett a kulturális intézmények esetében is komoly kihívást jelentett e helyzettel való megküzdés, hiszen hosszabb-rövidebb ideig az intézmények bezártak látogatóik, olvasóik előtt, mely nemcsak az olvasó közönség számára jelentett nehézséget, hanem a könyvtár és az ott dolgozók életére is komoly hatást gyakorolt.

2021. nyarán az MKE Közkönyvtári Egylete megbízásából kutatást végeztünk a hazai könyvtárak körében, azzal a fő kérdéssel – vajon mi hozott a COVID a könyvtárak működésére.

A kutatás bemutatja a COVID hatását a könyvtár intézményére, az ott dolgozó munkatársakra, szakemberekre és azokra a problémákra, amelyeket e helyzet teremtett.

A könyvtár intézménye – hasonlóan más kulturális intézményekhez – jelentős szerepvesztést élt meg az elmúlt időszak alatt. A különböző programok, rendezvények, a könyvekhez, illetve a világukhoz kapcsolódó tevékenységek háttérbe szorulása nem csak a látogatókat érintették hátrányosan, hanem azokat a szakembereket is, akik ezzel foglalkoznak, s mindemellett az életük szerves részeként is tekintik a könyvtárba látogatókkal történő foglalkozást, a könyvtári munkát.

A téma feldolgozásával az alábbi kérdésekre kerestük tehát a választ:

- Úgy gondoljuk a COVID ideje alatt a könyvtárban – különös tekintettel a frontvonalon - dolgozó szakemberek munkája ugyanolyan hasznos és értékes volt, mint a COVID-ot megelőzően. A helyzet bizonytalanságot teremtett, mely a munkavégzésre, valamint az egyéni életminőségre is kihatott.
- A könyvtárak számára már az első hullám idején lehetett volna megfelelő megoldást találni, az igénybe vevők és a könyvtár érdekei között - a törvényi szabályozások mentén, a korlátozottság betartásával. Ez nem feltétlen jelenti a digitális/elektronikus lehetőségek alkalmazásának lehetőségét.
- Feltételezzük továbbá azt is, hogy a könyvtárosok ebben helyzetben olyan új ismereteket, tudást szereztek, amelyek a könyvtárakra, valamint a programok kínálatára/tartalmára a jövőben újszerűen hathatnak, s egyben a nemzetközi változásokhoz is igazodnak.

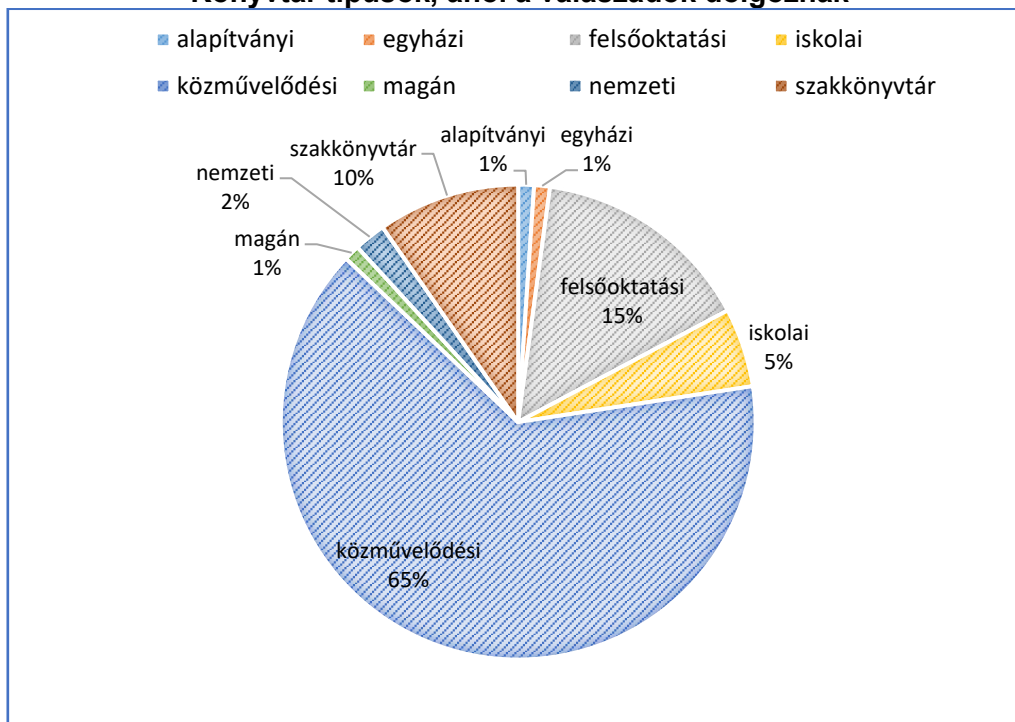
¹ Laki Ildikó PhD, docens – Milton Friedman Egyetem (laki.ildiko@uni-milton.hu)

² Ezúton szeretnék köszönetet mondani az MKE Közkönyvtári Egyletének és a kutatásban résztvevő válaszadóknak, hogy a jelen összefoglalás elkészülhessen. Külön köszönettel tartozom Haszonné Kiss Katalinnak a szakmai segítségnyújtásában, a könyvtárakkal való kapcsolatfelvétel kialakításában.

A feltett kérdések sorát bővíti, az a kérdés is, hogy vajon a könyvtárak tradicionális szerepét képes lesz-e teljes mértékben felcserélni az elektronikus világ, a virtuális valóság, a digitalizált tartalom vagy a személyes kapcsolódások ezt képesek lesznek felülírni.

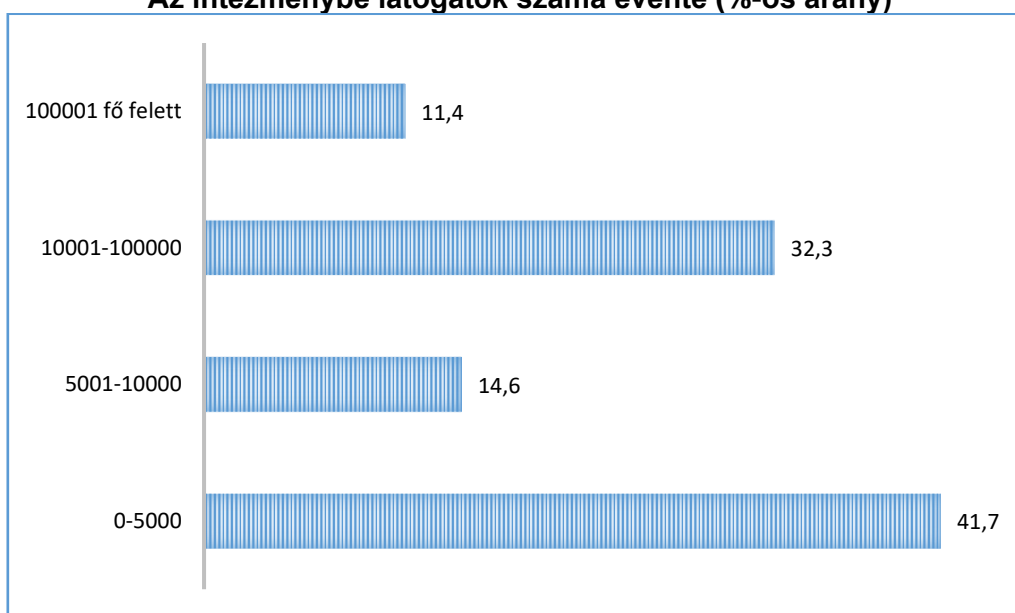
A kutatásban 95 intézmény adott választ a kérdések mindegyikére. A válaszadók 2/3-a a közművelődési intézményi körből került ki, elsősorban a nem budapesti székhelyű, nagyobb látogatói körrel rendelkező intézmények közül.

1.sz. kérdés
Könyvtár típusok, ahol a válaszadók dolgoznak

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

2.sz. kérdés
Az intézménybe látogatók száma évente (%-os arány)

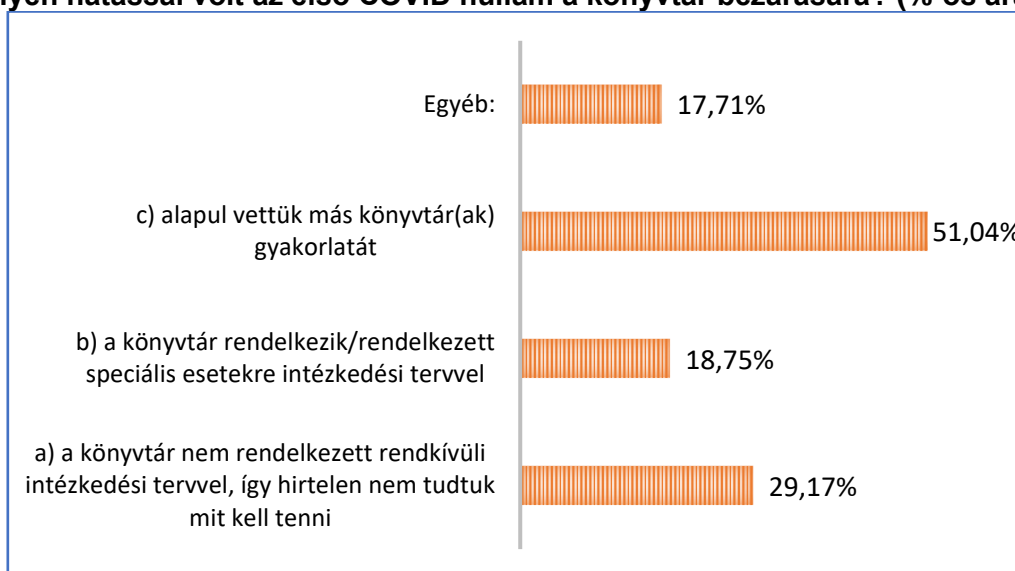

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

A válaszadó intézmények több mint 40%-át évente 0-5000 fő, 1/3-át (32,3%) pedig a 10 001-100 000 fő látogatja, használja.

Az intézményi kérdések egyik legfontosabb elemét alkotta az a kérdés, amelyben arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen hatással volt az első COVID hullám a könyvtár bezárására (különösen 2020. a március végi időszakban és az április első heteiben). Ez a kérdés hosszú ideig foglalkoztatta a könyvtárral és a társadalomtudománnyal foglalkozó szakembereket egyaránt. És talán elismerhető, erre nem is kaptunk, kapunk megfelelő választ.

3.sz. kérdés Milyen hatással volt az első COVID hullám a könyvtár bezárására? (%-os arány)

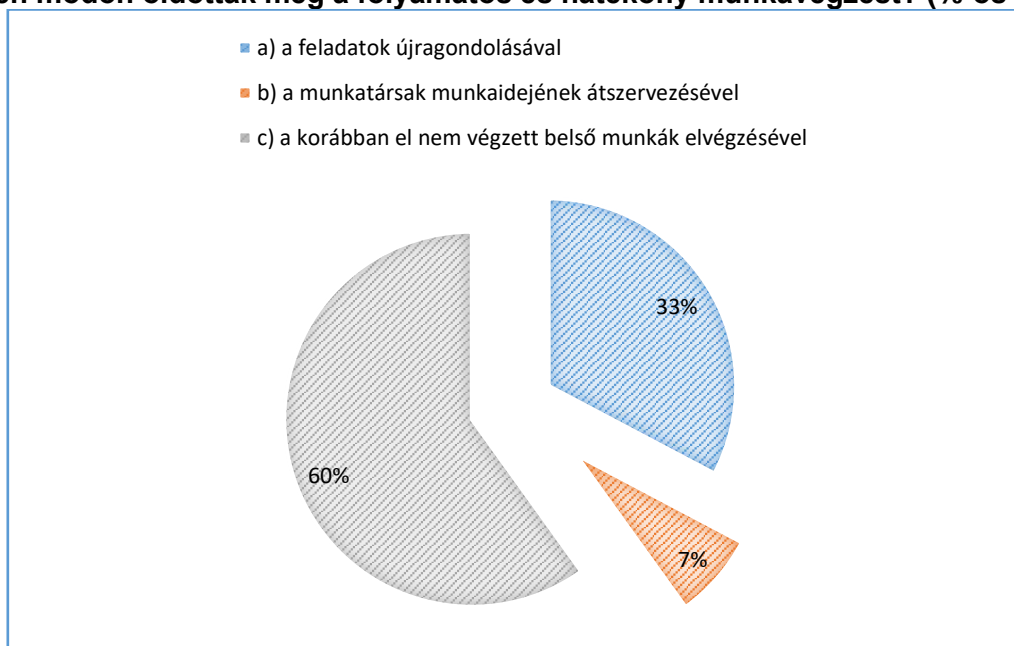
Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

Az intézmények 1/3-a nem rendelkezett intézményi, rendkívüli intézkedési tervvel, az intézmények közel fele más könyvtárak gyakorlatát vette át. Ez esetben egyértelműen elmondható, hogy a könyvtárak nem voltak felkészülve egy járványügyi helyzetre, s valójában feladataikat az eddigi szakmai gyakorlatuk, tudásuk alapján végezték. Ellenben azonnal reagáltak a munkavégzés megváltozott jellegére – így a korábban végzett belső munkák elvégzését helyezték előtérbe (58%). A feladatok, a munkák értékét és megoldására való hajlandóságot kiválóan illusztrálja a törökszentmiklósi közművelődési könyvtár válasza: "Míg az első hullám elején nagyrészt a könyvtárat rendeztük, felújítottuk, valamint olyan feladatokkal segítettük a város lakosságát, mint maszkot varrtunk, addig a második hullám idején már akár az „ablakos” kölcsönzés, a könyvkiszállítás, vagy az online jelenlét rutinosabban, gördülékenyebben ment. Egyre színesebb, érdekesebb tartalmakat tudtunk feltenni. Élő online műsor készítésére ugyan nem vállalkoztunk, de olvasóinknak, közösségeinknek ajánlottuk más könyvtárak, egyéb intézmények rendezvényeit. A két időszak közötti nyitvatartás idején olvasóinknak próbáltunk segíteni abban, hogy online katalógusunkat tudják használni, az első hullám tapasztalatai alapján felmerült az igényük erre a tudásra. Az új dokumentumainkat ugyan folyamatosan hirdettük az interneten, de a régebbiekről, valamint arról, hogy melyik kölcsönözhető, csak innen tudtak tájékozódni. Az előjegyzést is saját magának tudta interneten keresztül, a nap 24 órájában intézni. Kihasználtuk az utcára néző kirakatunkat, pl.: a helytörténeti gyűjteményünk és a viselettárunk anyagának kiállítására március 15 és húsvét alkalmával; kulturális idővonalat készítettünk, rajzpályázatunkra beérkezett műveket kiállítottuk. A gyermekkönyvtár könyveihez már mellékelünk recenziót, valamint korhatári ajánlást, ami szintén segítette olvasóinkat a használatban. Nem mondanám, hogy a második hullám könnyebb volt, hiszen egyre több intézmény jelent meg tartalmakkal, programokkal az internetes térben – akár a honlapot, akár a közösségi platformokat nézzük -, így már nehezebb volt elérni a célközönségünket. Egyre több újdonsággal kellett megjelennünk. Ebben az időszakban még azt is bizonyítanunk kellett a lakosoknak, fenntartónak, hogy mi a napi 8 óránkat munkával töltjük."

A kutatás során az is láthatóvá vált, hogy a COVID ideje alatt a könyvtárak egy része újra gondolta feladatait, és az addigi háttér munkák még fontosabbá váltak ebben a helyzetben, azaz az addig végzett feladatok felértékelődtek, s a könyvtárosok szakmai feladatai közé még aktívabban integrálódtak.

„A háttér munkák (adatbázis-építés, digitalizálás) nagyobb jelentőséget kaptak, mint nyitvatartás idején, mivel az általában a szolgáltatásban dolgozó kollégák is ilyen feladatokat végeztek a zárva tartás alatt, többnyire távmunkában. ” (egy budapesti könyvtár)

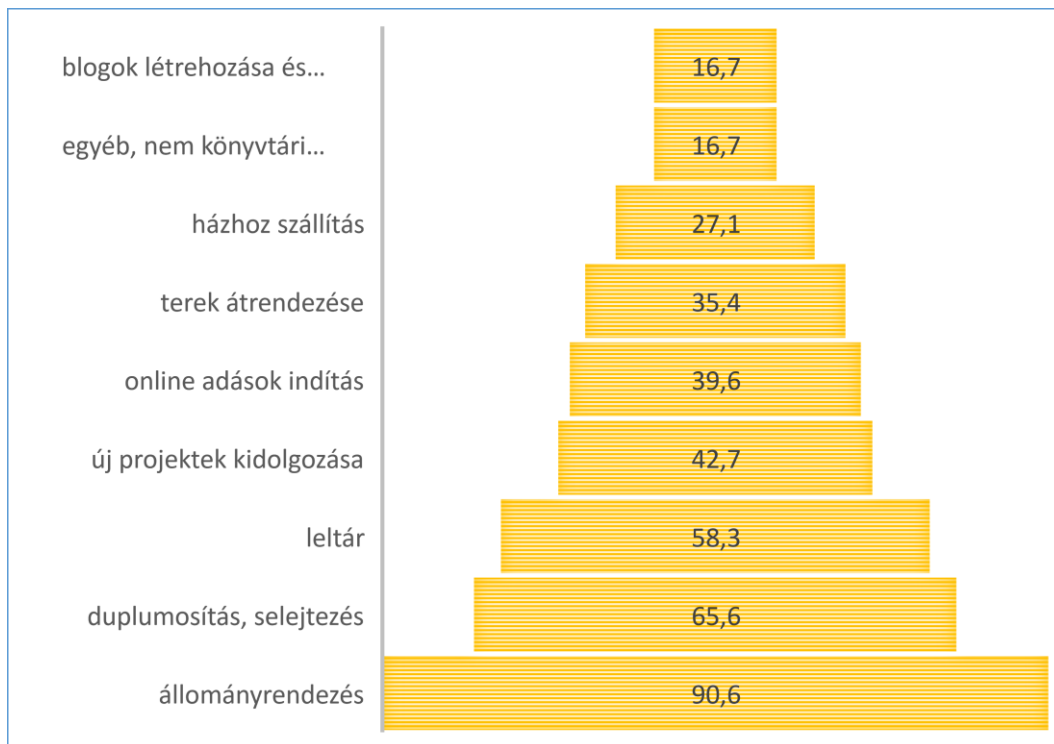
4.sz.
Milyen módon oldották meg a folyamatos és hatékony munkavégzést? (%-os arány)

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

A könyvtárosok ezidő alatt is hatékony tevékenységükkel biztosították a könyvtár működését, mely többféle feladat végzésében nyilvánult meg. A legtöbben (90,6%) állományrendezést végeztek, mellyel párhuzamosan vagy leltári (58,3%) vagy selejtezési (65,5%) vagy online (39,6%) előadásokat tartottak. Sokan új projektek kidolgozásában is részt vettek (42,7%), valamint a terek átrendezését, új közösségbarát színtereket alakítottak ki (35,4%), azaz a könyvtárak 1/3-a ezt is kiemelten fontosnak találta.

5.sz.
Milyen munkát végeztek leginkább a könyvtáros munkatársak? (%-os arány)

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

A fentiekben leírt feladatokon túl az intézményekben dolgozók közel 50%-a (46,9%) még további szakmai projektekben is dolgozott, mely feltételezhető, hogy megakadályozta a könyvtárakból történő elbocsátásokat. (Megjegyzendő, hogy a könyvtárakból a dolgozók közül csak 9,4% került elbocsátásra.)

A könyvtárak számára a munkavállalók kiemelten fontos szerepet töltenek be, arra a kérdésre, mely szerint fontos-e, hogy a COVID után visszamenjenek dolgozni a könyvtárosok, a válaszadók 2/3-a (75,3%-a) igennel válaszolt. (6.sz. kérdés)

6.sz.
A COVID után fontosnak tartja-e, hogy visszajöjjenek dolgozni? (%-os arány)

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

Különösen érdekes válaszok érkeztek a második COVID hullám utáni könyvtár bezárásával összefüggésben. A hatások eltérőek voltak, sokfelől megközelítettek és értékelésre számot adtak. Ezzel összefüggésben az a kérdés is sok érdekességet foglalt magában, amely arra kérdezett rá, hogy miért is nem volt olyan jelentőségű, mint az első. Az alábbiakban e válaszadói körből válogattunk:

- „2020 őszén, a tavaszi bezárással ellentétben csak azok a munkavállalók dolgoztak home-office-ban, akik nem tudták valamilyen oknál fogva megoldani a munkába járást. Így több időnk maradt az állományrészek átrendezésére, és egyéb, korábban háttérbe szorult munkákra. Emellett tudtunk dokumentumokat szolgáltatni a "pakk-szolgáltatás" keretében, így a használóink is hozzájutottak az őket érdeklő dokumentumokhoz.”
- "Munkavállalói szempontból az, hogy a munka folyamatos volt a bezárt falakon belül, nem okozott olyan mértékű frusztrációt, mint a tavaszi teljes zárás. Az elmaradt munkáinkkal haladtunk, a tereink megújultak, felkészültünk az újra nyitásra. Olvasói szempontból nem voltak elzárva a dokumentumok, a bevezetett új szolgáltatás sikere az újra nyitás után is megmaradt." (Szolnoki könyvtár)
- Felkészültebbek voltunk, a szolgáltatásokat áttértük teljesen online felületre. Gondosabban kellett megtervezni, hogy milyen feladatokat lássanak el a munkatársak. Bátrabban kezdtünk kísérletezni az online világban. Több online lehetőséget használtunk ki az önképzésre. Kevesebben akartak home office-ban dolgozni. (budapesti könyvtár)
- "Táv munkában folytattuk a digitalizálást, adatbázis-építést, a helyszínen az állomány rendezését, leltározást. Már az első hullám alatt nőtt az aktivitásunk a régóta működő blogon, FB, Instagram felületeinken. Olvasóinknak online szabadon elérhető, kulturális tartalmakat ajánlottunk hírlevélben (többek közt magyar és idegen nyelvű e-könyvek, hangoskönyvek, podcastek, színházi és koncertelőadások felvételei szerepeltek az ajánlóban). Az első COVID hullám alatt (2020 májusára) kidolgoztuk a kölcsönző ablak működtetését, de a szolgáltatás elindítására végül csak 2020 novemberében került sor." (budapesti könyvtár)
- „Nem számítottunk teljes zárásra, reménykedtünk, hogy tényleges bejövétel nélkül, de használhatják a könyvtárat az olvasók. Szerettünk volna mindenképp valamilyen formában a házhoz szállítást is megoldani.”
- "A háttérmunkákat folyamatosan tudjuk végezni, persze leltár szempontjából jó volt zárva lenni. Túl hosszú volt ez az időszak." (budapesti közművelődési könyvtár)
- "Még fokozottabban koncentráltunk arra, hogy a szolgáltatások lehető legszélesebb körét távolról is elérhetővé tegyük (újabb online szolgáltatások, felhasználókkal való kommunikáció további erősítése, felhasználóképzés bővítése); újabb "belső" projekteket dolgoztunk ki, amelyek olykor hosszabb ideje háttérbe került állományszervezési, leltározással kapcsolatos tevékenységeket fogtak keretbe; módszertani újításokkal erősítettük a teljesítményértékelés rendszerét"(szegedi felsőoktatási könyvtár)
- „A második hullám már sokkal zökkenőmentesebben zajlott. Az olvasók is bátrabban vették igénybe a módosult szolgáltatásokat.” (Nemesnádudvari közművelődési könyvtár)
- „Hirtelen elszakította az olvasókat a könyvtáraktól, a kultúrától. A front részen dolgozó kollégáknak okozott fejtörést, hogy milyen munkát tudnának otthonról végezni. Jellemzően, akinek nagyon nem volt mit csinálni, igyekeztünk önképzést biztosítani, ez által is hasznosan tölteni a munkaidőt. Ezekre a képzésekre munka mellett amúgy se nagyon jutott idő. Mivel bejönni sem lehetett (csak ügyeletben 2-3 munkatárs lehetett az épületben), ez által a háttérmunkák kerültek előtérbe, amit otthonról is el lehetett végezni. Későbbi hullám során, már felkészültebbek voltunk. Azoknak a munkatársaknak, akiknek szüksége volt rá, betanítottunk olyan munkafolyamatokat, melyben ők is tudtak otthonról dolgozni, kialakítottunk egy hibrid rendszert, mi által váltott hetekben kevesebb ember a könyvtárból dolgozhatott. Újdonságképp pedig a digitális tartalmakra kiépült egy szolgáltatás, melyen keresztül elérhettük olvasóink egy részét.” (pécsi felsőoktatási könyvtár)
- "Az első hullám az útkeresés időszaka volt. A második már, mint fentebb is írtam, könnyebb volt, gyorsabban is tudtunk reagálni; az előzőleg megtanult, bevált technikákat tudtuk alkalmazni, így már „csak” gördülékenyebbé kellett tenni lehetséges szolgáltatásainkat, színesíteni online jelenlétünket. Az elkövetkezendő időszaknak lesz majd ismét jelentősége, amikor olvasóinkat be kell csalogatni könyvtárunkba. Van, akit az online jelenlét és használat

ugyan nem elégített ki, de megszokták ezt a kényelmet, így elszoktak a könyvtárba járástól, őket „csak” vissza kell csalogatnunk. Van, akinek megfelelő volt így ez a szolgáltatás, nekik is kell olyan programokat, lehetőségeket nyújtanunk, amire ismét betérnek hozzánk. A legjelentősebb visszaesés a gyermekkönyvtárnál volt tapasztalható, hiszen a csoportos foglalkozások, kölcsönzések teljes mértékben elmaradtak, ami a forgalom hatalmas visszaesését jelentette. Elmaradtak a klubfoglalkozások – sokan ki is nőttek közben innen -, valamint több kisgyermekes családnak, (gyermek) baráti társaságnak is találkozási helyet adtunk, ami egyrészt a további fertőzéstől való félelem miatt, valamint a szigorú előírások miatt nehezen fog visszaállni. Tartottuk a kapcsolatot pedagógusokkal, szülőkkel, gyerekekkel. Véleményüket a következőkben lehet összefoglalni: Most, hogy végre ismét jöhettek volna, már nem merték vállalni, hogy a nyárra csoportosan kölcsönözzenek. Csak nyári olvasmányajánlót kértek tőlünk. A szülők, főleg, ha nem könyvtárlátogatók, nem tartották fontosnak, hogy gyermekükkel eljöjjenek hozzánk, csak akkor, ha kötelező olvasmányra volt szükségük. Persze akadt olyan, akik vitték gyermekének is könyvet. A gyerekek hiányzott, hogy személyesen ott legyenek egy-egy foglalkozáson, utána pedig saját maguk válasszanak könyvet. A monitor előtti tanulás után már nem sok kedvük volt ismét leülni a gép elé és megnézni egy-egy előadást vagy játékot megoldani. Az olyan feladatoknak volt sikere, melyek nem igényeltek online megoldást.”(Törökszentmiklósi közművelődési könyvtár)

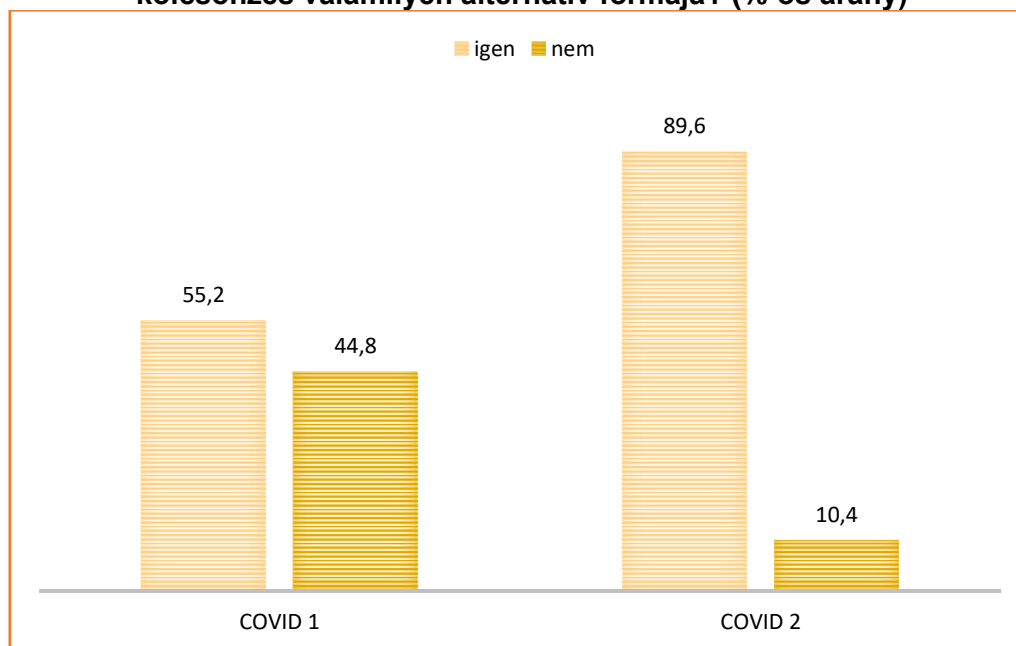
- "Azonnal elindítottuk azokat a szolgáltatásokat, amikre az első hullám alatt igény volt (házhozszállítás; később ajtóban kölcsönzés). A kollégák rögtön tudtak otthoni munkavégzésre váltani (kb. a dolgozók 1/3-a járt be továbbra is). Nehézséget csak az okozott, hogy az első hullám alatt sok elmaradt feladattal végeztünk, és picit nehezebb volt távolról is végezhető, hasznos szakmai feladatokat találni. De ezt is meg tudtuk oldani.”(kaposvári közművelődési könyvtár)

Az intézményekben – az első hullámra való azonnali reagálást – a kölcsönző ablak és annak funkciója komoly szerepet kapott. A könyvtár személyessé tételében sokak számára alapvető eszközként jelent meg.

Míg az első COVID alatt a könyvtárak alig több, mint 50%-ban működött kölcsönző ablak (55,2%) addig a második COVID idején már 89,6% működött ilyen funkcióval lehetőséget az olvasóknak.

7.sz.

Az Ön intézményében az második hullám alatt működött a kölcsönző ablak vagy a kölcsönzés valamilyen alternatív formája? (%-os arány)

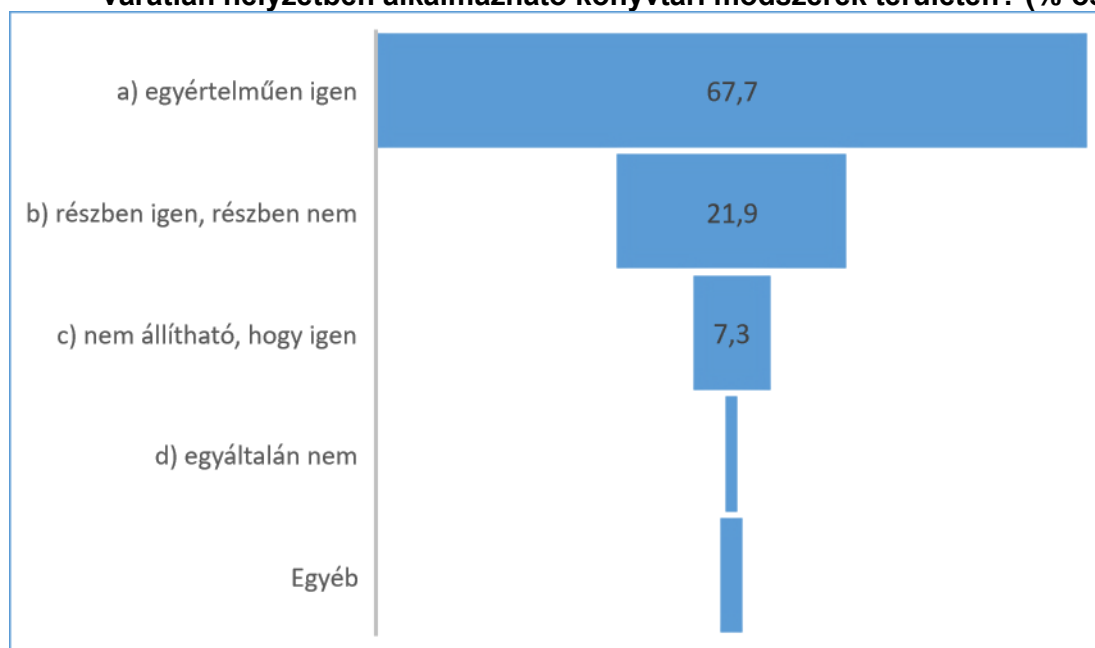
Forrás: Könnyek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

A COVID időszaka a könyvtárosok esetében nemcsak a könyvtári háttérmunkák, ötletek és javaslatok kidolgozását jelentette, hanem azokat a lehetőségeket is, melyet saját magukra, illetve tudásukra, regenerálódásukra fordíthattak.

A könyvtárosok 85,4%-a képezte magát valamilyen módon tovább. 67,7%-ban pedig mind a könyvtárosok, mind pedig a munkatársak ezidő alatt új tudást, tapasztalatot a váratlan helyzetben alkalmazható könyvtári módszerek területére is kaptak kitekintést.

8.sz.

A könyvtárosok, munkatársak a COVID ideje alatt szereztek-e új tudást, tapasztalatot a váratlan helyzetben alkalmazható könyvtári módszerek területén? (%-os arány)

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztés)

A válaszadók sokféle képzésen vettek részt, elsősorban a számukra és az intézmény számára hasznosítható tudás megszerzésének céljából.

- *"Új szoftverek megismerése (online programok elkészítéséhez, lebonyolításához), EU pályázatos anyagok beadásához továbbképzés belső képzés keretében. Webarchiválás, digitális környezetünk kezelése, könyvtárak a felhőn, adatok vizuális ábrázolása, gyermekkönyvtári programok az új helyzetben az online és a valódi térben (hivatalos tanfolyamok)."* (tatai közművelődési könyvtár)
- *"OSZK KI A helyismereti munka alapjai és online tanulás akkreditált továbbképzés (személyes részvételt is igénylők, ill. blended learning típusúak), videókonferenciák (OSZK KI, OPKM, egyéb nagykönyvtárak, ill. a MIBE stb. szervezetek szervezésében) zömmel Zoom, Teams platformokon, videochat, e-Twinning."* (debreceni közművelődési könyvtár)
- *"A Könyvtári Intézet tanfolyamai (webarchiválás, szerzői jog, élménykönyvtár, az online tanulás módszerei, angol szaknyelvi, elektronikus tananyagfejlesztés)"* (budapesti közművelődési könyvtár)

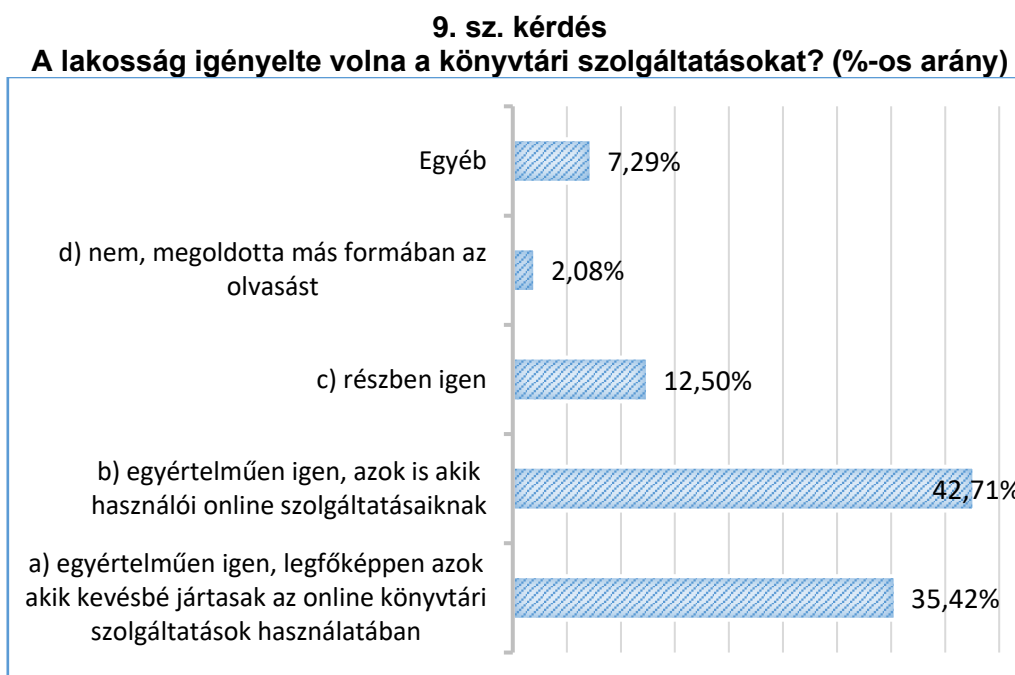
A tanulás, ismeret szerzése a könyvtárosok alapvető feladatainak körébe tartozik. A COVID kreálta időszak azonban a képzésekben való részvétel mellett a munkatársak egészségére is döntő hatást gyakorolt (15.kérdés). **A válaszadók közel fele (47,9%) gondolta úgy, hogy elsöre nyomasztóan hatott, utána viszont már jól kezelte a COVID kérdését.** Azonban a válaszadók 18,7%-a mondja azt, hogy a mai napig hatást gyakorol a mindennapi életére, egészségére és a társas viszonyaira.

- „Nem tudom csak két időszakként nézni a dolgot, ez egy folyamat, amely ma is tart. Az elején ijesztő volt, aztán kicsit könnyebben tudtam kezelni, majd - az idő múlásával - egyre inkább nyomasztóbb volt, egyre nagyobb lelki terhet jelentett. Most ismét kicsit könnyebb, de nem tudok kellő optimizmussal nézni a rövidtávú (cca. 1 éves) jövőbe.” (veresegyházi könyvtár)
- A könyvtárakat ez a helyzet úgy tűnik inkább inspirálta, mintsem a visszafejlődésüket segítette volna. Számos kiváló szolgáltatás került bevezetésre és a mai napig működtetésre. (budapesti könyvtár)
- "Megkönnyebbülést, és hatékonyság növelést jelentett. Nem kellett értekezleteken ülnöm, az online értekezlet rövidebb és célzottabb volt. A munkanapomat jobban meg tudtam szervezni, ritkábban zavartak. A normál munkaidőnél többet dolgoztam, és több munkát végeztem, de megspóroltam napi 2x1,5 óra utazást. A személyes találkozások hiányoztak."(budapesti múzeumi szakkönyvtár)
- "A folyamatos változásoknak (VUCA jelenség) voltunk kitéve a jogszabályi bizonytalanság miatt. Mikor mit lehet, csak lebegtették a nyitási időpontokról az információkat, de konkrétumok nem voltak és még sorolhatnám."(pécsi felsőoktatási könyvtár)

Az intézményi működés mellett a könyvtár legfőbb használóit a lakosságot sem szabad figyelmen kívül hagyni. Izgalmas volt látni, illetve tapasztalni, hogy maguk a könyvtár használói is milyen szolgáltatás-igénybevételi átalakuláson – mely részben kényszeren alapult mentek keresztül.

A COVID ideje alatt az emberek keresték azokat a lehetőségeket, amelyek a mindennapi kikapcsolódásukat, közösségi hiányérzetüket pótolja.

A megkérdezett könyvtárak véleménye szerint a lakosság közel 80%-a igényelte volna a könyvtári szolgáltatásokat – még akkor is, ha online használó. Nyilván nem megalapozz azt nyilatkozni, hogy ez azt mutatja – a hagyományos könyvtár és az általuk kínált, segítséggel egybekötött szolgáltatásra a látogatóknak szüksége van.

Forrás: Könyvek és könyvek című kutatás 2021. (saját szerkesztése)

A kutatás utolsó két kérdésében viszont arra voltunk kíváncsiak, hogy a könyvtárak bevezettek-e új szolgáltatásokat, valamint azt is szeretnénk volna megismerni, milyen pozitív hozadéka volt a COVID alatti időszakban tapasztaltaknak, milyen esetleges változásokat hozott egyéni vagy/és közösségi szinten.

Sokan online streaming előadásokat, online-tájékoztatásokat tartottak. Gyakori volt az online versmondó verseny szervezése és lebonyolítása.

- "Online események (pl. a Költészet Napja alkalmából), virtuális kiállítások, önkölcsönző automaták - még több kölcsönzési pontra a városban, gyermekeknek papírszínház videón, videók kézműves tevékenységekről, videó montázsok egy-egy évfordulóhoz, jeles személyhez kötődően (képpel, hanggal), online idegennyelvi társalgási körök kötött időben - a nyelvek számát bővítve (partnerség kiszélesítésével). "(debreceni közművelődési könyvtár)
- „Egy új szolgáltatást vezettünk be: telefonon/emailben/Messenger üzenetben érkezett kérésre könyvcsomagot állítottunk össze, amelyet a könyvtár bejáratánál lehetett/jelenleg is lehet átvenni. Ez jelenleg is működik, a védettségi igazolvánnyal nem rendelkezők számára. Az online jelenlét gyakoriságát igyekszünk megőrizni a következő időszakban is. "(derecskei közművelődési könyvtár)
- "Online szakdolgozatnézés online adatbázis ismertető órák online hivatkozástréning online konzultáció" (budapesti felsőoktatási könyvtár)
- Sok könyvtáros számára pozitív hozadékot jelentett a COVID időszakban megtapasztaltak köre. Volt, aki úgy gondolta, hogy újra kell értékelni a könyvtári tevékenységét, vele együtt a könyvtárának szerepét is.
- "Kedvesebb, megértőbb, türelmesebb attitűd az olvasók, emberek részéről."(budapesti közművelődési könyvtáros)
- "Szakmai fejlődésre időt kaptam, több új dolgot megtanultam. Jobban át tudtunk gondolni egy intézményalakítási tervet, így amikor visszamentek dolgozni, ezt tudatosan kezdtük gyakorlatban véghez vinni. Több szellemi munka, elmélyülés."(budapesti felsőoktatási könyvtáros)
- "Az intézményben bevett gyakorlattá vált a távmunka a szolgáltatás fenntartásában aktuálisan nem érintett munkatársak körében is. Gyakorlottabban használjuk az online eszközöket (Zoom, Meet, GoogleDocs, Google Drive, űrlapok...) Ez hatással van a belső kommunikációra is. Pozitívum volt, hogy sikerült megoldani több adatbázis távoli elérését, illetve bevezetni a bankkártyás fizetési lehetőséget. A kényeszerű helyzetből adódóan felszabadult kapacitás miatt a háttérmunkákkal a tervezettnél jobb ütemben tudtunk haladni. "(budapesti szakkönyvtáros)
- „Megismertem sok olyan technikát, mellyel a későbbiekben használóinkat könnyebben elérem, valamint a gyermekkönyvtári foglalkozásaimat színesíteni tudom. Foglalkozásink érdekesebbé tételére elkészült a Meseosztónk, több szereplővel, tárggyal. Szakmai előadásokat hallgattam, cikkeket olvastam. Több újonnan és a közelmúltban megjelent gyermekkönyvet néztem át; egyrészt azért, hogy tudjam ajánlani, másrészt, hogy könyvtári foglalkozás keretében fel tudjam dolgozni."(törökszentmiklósi közművelődési könyvtáros)

És a kutatás zárásaként kerüljön leírásra az egyik legszebb gondolat, amely megfogalmazódott a kérdés vonatkozásában;

„Az igazán fontos életterületek, kapcsolatok prioritásának újragondolása, újraértékelése. Az egymás iránti felelősség, odafigyelés tudatos alkalmazása. Bizonyos munkák online, home office-ből is elvégezhetőek. A munkaszervezés hatékonyabbá tehető odafigyeléssel. Semmi sem állandó, a legelőnyösebb emberi és munkavállalói tulajdonság a rugalmasság, alkalmazkodókészség. Közművelődési könyvtárosoktól évek óta nem idegen tulajdonság.”
(szegedi közművelődési könyvtáros)

Laki Ildikó Laki Ildikó PhD, docens, Milton Friedman Egyetem